

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XL. De his, quæ vi metusve causa fiunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

quia peccavit se iis sociando contra Canones. Constituit & Procurator procuratorem, si speciale ad hoc mandatum habeat, aut in rem suam datus sit, *c. 1. §. 1. eod. in 6.* & post literam contentatam: fit enim litis dominus per contestationem, *d. c. 1. §. 1. s. §. 12. Cod. eod.*

5 Procurator constituitur quilibet non impeditus. Jure civili majorem xvii. annis admitti volunt. *per §. eadem lege Instit. Quib. ex causis manumir. non licet, ubi Cujac. & dictum D. h. r. num. 11.* Jure Canonico expressum est, non nisi xxv. annis majorem admitti, *c. 5. in fine eod. in 6.* ut securius aliena tractentur negotia. Constituitur non tantum paterfamilias, sed & filius, etiam patre inficio, *l. tam ex contractibus D. Judic.* Infamis etiam a postulando rejiciatur, non tamen a procurando, quod munus hoc non tam sit honorificum, quam vile. Constituitur sive unus, sive plures qui si simul sint constituti, non potest alter sine altero admitti nisi in solidum singuli sint constituti *c. Si duo 6. eod. in 6.*

6 Admittitur procurator in omnibus causis etiam matrimonialibus, & quidem ad matrimonium contrahendum, *c. fin. eod. in 6.* non tamen nisi ex speciali mandato. Exceptis criminalibus, si criminaliter intententur, *c. s. h. r. & dictum D. eod. num. 3. & seqq.*

7 Non alias aut. m. admittitur in judiciis, nisi mandatum legitime factum ostenderit. Exceptis conjunctis personis, in quibus mandatum non desideratur: quales videntur esse in linea recta omnes in inficitum, secundum text. in *l. sed & ha. 35. D. eod.* in transverla vero qui quartum gradum non excedunt, secundum aliquos; cum tamen in *d. l. 35.* tantum fiat mentio fratrum & affinium. Ut verius sit, non intelligi alios, quam qui parentum, fratrum, filiorum locum obtinent. Innoc. *& eum secutus Abbas in c. Nonnulli 28. §. sunt & alii h. r.* Si de mandato dubitetur, satisfactio de rato operatur procurator, *l. 1. Cod. h. r.* Procurator rei indistincte compellitur cavere de judicio, nisi ipse teus caverit, quare *d. h. r.* latius.

8 Effectus mandati procuratoris est, quod factum procuratoris domino noceat & profit, quatenus servati sunt fines præscripti: nam gerens ea, quæ speciale mandatum requirunt, non potest petere ea rata haberi, *c. 4. eod. in*

6. uti nec agens post revocationem sibi denuntiata. *c. 3. & 4. h. r.* Quæ revocatio procedit, etiam si quis juraverit non revocare procuratorem, secundum *Glof. receptam in c. fin. eod. in 4.* Est & ille effectus, quod procuratori expensæ sint refundendæ, quas nomine causæ committæ utiliter fecerit, *c. 6. hoc tit.* Cætera videantur *D. hoc tit.*

TITULUS XXXIX.

De Syndico.

SUMMARIUM.

1. Syndicus quis, & in quo à procuratore differat.
2. Syndicus constituitur in monasteriis etiam extraneus potest.

Syndici sunt actores universitatum, collegiorum, societatum, corporum, per quos quod communiter fieri, agere oportet, agitur, fit, *c. 1. D. Quod cuiusque univers. nom. & c.* quo nomine veniunt & defensores Civitatum. *l. fin. §. defensores D. De munerib.* Differt à procuratore Syndicus, quod ille constituitur à privatis, hic vero à Republ. aut corpore: uti & in eo, quod ad Syndicum constituendum possit cogi Resp. aut corpus, *d. l. 1. §. quibus,* non etiam privatus ad dandum procuratorem, *c. 2. sup. tit. prox.* Sit de collegio, à quo constituitur, an extraneus non refert. * In Monasteriis potius extraneus est accipiendus, quam Religiosus, quem à fori strepitu abstinere, & à divinis non avocari est convenientius, *c. 1. h. r.* De rato cavere non tenetur, modo constat de decreto, *l. 6. in fine D. Quod cuiusque univers.* Acta ejus à collegio probanda, nisi gesta sint post revocationem, ad instar procuratoris.

TITULUS XL.

De his, quæ vi metusve causa fiunt

SUMMARIUM.

1. Restitutio ad quid necessaria.
2. Per vim aut metum gesta quatenus non excludant consensum.

3. Contractus metu initi tenent, sed datur restitutio.
4. Quid veniat restituendum.
5. Iuramentum super actu per metum extorto an obliget?
6. An iustus metus requiratur ad relaxationem talis iuramenti?
7. Matrimonium metu initium, & votum metu emissum non tenet.
8. Vt neque absolutio à sententia excommunicationis metu extorta.
9. An neque testamenti factio coacta?
10. Requisita ad restitutionem ex causa metus. I. Vt propter metum quid sit datum &c.
11. Secundò, ut sit metus gravis.
12. III. Præsens. 13. IV. Incussus iniuste.
14. V. incussus ab extrinseco.
15. Iudicis est arbitrarium sit sufficiens metus.
16. Metus etiam liberis, uxoris, fratribus &c. illatus facit locum restitutioni.
17. Communicans cum excommunicato ob iussum metum an excusetur.
18. Metus reverentialis non censetur iustus.
19. Restitutionem non admittunt baptizatus & Ordo.
20. Ordinatus per iussum metum an teneatur ad continentiam?

Antequam ad iudicium eatur, agitur interdum de restitutione, qua actio summo jure extincta recuperatur, aut nata quoad effectum impeditur; oppositâ actori exceptione. * Eiusmodi inter alia sunt gesta per vim & metum, quæ non excludunt consensum; quem si excluderent, esset propter coactionem, quam non ponit simpliciter metus, cum concurrat voluntas: nam & qui coactè vult, quidem vult, l. Si mulier 21. §. fin. D. h. t. Unde coacta voluntas dicitur voluntas, & summo jure obligare, ut traditur passim D. & Cod. eod. tit. Et hoc, quatenus non agitur de vi præcisâ & absoluta, quæ facit omnino abesse animum parentis, cum principium sit ab extrinseco, passio non concurrente; unde vocatur majoris rei impetus, cui resisti non potest, l. 2. D. h. tit. sed de conditionalitatum & compulsiua, cujus hic mentio, quæ ponit metum, quæ non excludit voluntatem, sed, ut dictum, eam admittit. Licet enim ab extrinseco impulsio fiat, passum tamen adjuvat, consen-

riendo in minus malum, ut evitetur majus, can. Merito xv. q. 5.

Tenent itaque contractus metu initi, sive bonæ fidei sint, sive stricti juris; sive incidant in contractum, sive causam dederit: quæ distinctio nullibi in Jure expressa, ut latus probaturum D. h. t. Quia tamen excluso metu cessasset voluntas, ex æquitate indulgetur restitutio, per quam datur actio in rem, vel in personam, ad restituendum id, quod ablatum; aut exceptio, si necdum completum sit negotium, l. 9. §. sed quod & l. 10. D. eod. Sic coactus metu renuntiare beneficio, illud repetere non impeditur, c. 2. 3. 4. hoc. tit. Non competit tantum contra eum, qui vim intulit, sed & possessoriam, penes quem est res metu ablata l. Item 14. §. in hac, D. hoc. tit. Glof. in d. c. 2. h. t.

Venit autem restituendum simplicium ejus, quod datum, aut ablatum, nisi is, qui metum intulit, per contumaciam non parens iudicis, rem restitui jubentis, arbitrio in quadruplum damnari mereatur, idque intra annum tantum: est enim eatenus hæc actio prætoriam pœnalis, quæ annum non excedit, Instit. de perpet. & temp. act. Rerum, quæ amittuntur aut ablatæ per metum, taxatio iudicis arbitrio est permilla; & secundum iuramentum partis cui metus illatus, condemnatio, c. fin. h. t.

Quæritur verò An iuramentum super actu per metum extorto obliget? R. Omnino obligare, quod sit super re, quæ servari potest citra detrimentum animæ jurantis, quale servandum, c. Si vero 8. inf. de iurejur. Deinde si non valeret iuramentum, esset vel ratione contractus, vel ratione metus. Prius dici nequit, quia etiam actui à jure improbato accedens iuramentum tenet, c. Quamvis de pactis in 6. Non etiam posterius, quia ut patet ex d. c. & metus non impedit vinculum iuramenti. Quod & patet ex c. 3. h. tit. ubi jurata renuntiatio dicitur servanda. Ab utroque non potest dici provenire, quia nullum jus irritans invenitur, imò potius contra, invenitur non irritans, d. c. Quamvis. Præterea quod juramentum iniuste extortum obliget, si servari possit, est, quia obligatio Deo quæritur, d. c. 8. ideoque servandum, ne divinum ejus nomen in vanum sumi videatur. Cassat tamen metus faciliorem absolutionem & relaxationem

nem juramenti, *d. e. Si vero 8.* Nihil obstante, quod dolus iritum faciat contractum bonæ fidei, quem causavit; quia is aufert causam consensu, non etiam metus, ut latius dictum *D. h. t.*

6 Q. An ad relaxationis justitiam requiratur justus metus? R. Ita videri passim per multa jura quæ gravem metum desiderant, ut relaxatio fiat, *c. 3. 4. Et fin. h. tit. d. e. Si vero 8. Et c. Verum 15. inf. de jurejur.* Et probatur ratione, quia ad rescindendum contractum requiritur gravis metus; ut idem in relaxando juramento videatur necessarius. Ita tradit Felin, in *c. 2. n. 3. inf. de jurejur.* & in foro exteriori ita videtur servandum. In foro tamen conscientie, cum teneatur ad restitutionem accepti per metum, licet non justum, ille, qui metum intulit, propterea quod turpiter acceperit, & cum injuria jurantis, absolutionem esse concedendam rectè tradit Abbas *d. e. 13. num. 3.* quem sequitur Covarr. in *c. Peccatum p. 2. § 3. n. 7.* quod licet jus civile non det rescissionem nisi gestorum per metum gravem, non probet tamen gesta per metum minus gravem, sed tantum, ne humana commercia passim impedirentur, & multitudo litium in Rep. causaretur, denegat restitutionem. Non obstat *c. 3. h. t.* ubi videtur non posse repetere, si juraverit, licet metu inductus, nam ibi agitur agitur ante petitam absolutionem per superiorem, illa enim facit justam esse repetitionem, secundum alia loca, & patet ex eo, quod qui coactus juramento renuntiavit beneficio, non impediatur repetere, *c. 2. Et 4. h. tit.* Vid. Sanchez de matrim. *Tract. 4. disp. 20. q. 2.* Suarez. *lib. 2. de juram. cap. 41. n. 18.*

7 Quod dictum est, metum non impedire obligationem, patitur exceptionem in matrimonio, in quo requiritur summa libertas, ut metus interveniens actum omnino impediat, qua de re latius infra libro IV. De voto idem dicendum, cum & hoc desideret summam libertatem. Ratio utriusque ulterior videtur, quod matrimonium, metum intum, si validum foret, à giudice dissolvi non possit, ut & obligatio voti per metum emissi. Sanchez De matrim. *Tract. 7. disp. 29. n. 5.*

8 Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quacumque revocationem illius, aut suspensionis, aut interdicti,

vi vel metu extortam, auctoritate omnino vacuari rescriptum est *c. unico eod. in 6.* ubi excommunicationis sententia subiecte dicuntur vi aut metu absolutionem aut revocationem extorquentes.

Volunt & testamenti fictionem coactam esse irritam, *arg. l. Qui testamento 20. in fine D. Qui testam. fac. poss.* ubi testis coacti testimonium tenet, nec talis est testamentum, quod multo magis dicendum in testatore coacto. *Jaf. in Rub. C. Si quis aliquem testari prohib.* Diss. Memoch *De arbit. jud. quest. lib. 2. casu 295. n. 7.* Fachin. *10. c. 15.* Tutoris auctoritatem metu expressam inutilem esse responsum *l. 1. de auctorit. tutor. & protogaram in aliquem jurisdictionem invitata parte nullam esse, habet l. 2. in prin. D. de judic. Vide Gles. in cap. 2. Et 6. hoc tit.*

Cæterum ut quæ de irritando actu per metum inito sunt dicta, procedant, oportet primò metus sit illatus ab eo, cui datum, factum, promissum, aut ab alio in eum finem, ut daretur, fieret, promitteretur, *l. Item 14. §. in hac actione D. h. t.* cum satis sit propter metum esse datum, factum, promissum. Quod quis, sibi metus, alteri auxilij gratia promiserit, aut dat, ad metum non pertinet, nec ideo restitutio petetur, quod vis non sit submissa per eum, cui datum, n. que ab alio eum in finem, ut eleganter respondisse dicitur Pomponius in *l. Metum 9. §. 1. D. eod.*

Secundò, Si metus gravis alicujus mali, eadeus in virum constantem, *l. 5. Et 6. D. h. t.* cum movens, ut potius eligat quod offertur, quam gravior, quod intentatur, iocurrat: cuiusmodi est metus mortis, mutilationis, gravis cruciatus corporis, servitutis, carceris, stupri, amissionis honorum, gravis infamiae, *c. 1. 2. 6. h. t. l. 3. 4. 8. Et pen. D. eod.* Ratio est, quod talis metus si non tollat consensum, impedit tamen requisitam libertatem consensus: quam cum non impediatur levior metus, licet graviori malo anteponatur, non faciet tamen restitutionem indulgeri *d. e. 6. h. t.*

III. Si metus præsens, non suspicio tantum inferendi, quæ sæpe vana est. Quo modo minæ non ponunt justum metum, qui non ex jactationibus, sed facti atrocitate probatur, *l. 1. 6. Et 7. hoc tit. Et l. 7. C. eod.* Iusta tamen & probabilis suspicio metus habetur pro metu,

tu. l. 7. §. 1. Quod falso aut auctore gest esse dic. D. Peckus De testam. conjug. lib. 1. cap. 9. n. 4. Sic minæ incussa ab eo, qui solet eas exequi, iustum ponunt metum, arg. l. 7. §. hoc tamen, D. ad L. Jul. majest.

13 IV. Sic incussus iniuste; quia si iuste incutitur, est quod actum ponat irritandum. Hiæc damnaeus, si eligat ducere meretricem, aut rursus perire personam, ut liberetur, tenet matrimonium, quia non potest dici subesse iustus metus, cum damnatus sua sponte elegerit hunc modum, ad evitandam mortem. Idem est si promittatur impunitas, sub conditione ducendi aliquam, quod offeratur modus evadendi periculum infans. Sic & tempestatis causa vovens tenetur, quia non tam ab alio, quam a se impellitur, Vid. Suarez. De voto lib. 1. c. 7.

14 V. Sic incussus ab extrinseco; quia si ab intrinseco procedat, uti à morbo causante mortis metum, non potest dici iniurius, cum à natura procedat. Hinc ex adfectione Medici, ob humoris abundantiam quæ mortem causaret, ducens uxorem, non potest dici impulsus à causa iniuriosa, tenebitque matrimonium.

15 Hac in re plurimum valet iudicis arbitrium, l. 3. D. Ex quibus caus. majores, &c. qui pendet ex circumstantiis & subjecti qualitate, an metus sit sufficiens: neque enim quis eodem iudicandus ordine, cum puero sit gravior metus, quam viro; femina, quam masculo, arg. can. Indignantur xxxii. q. 6. c. Licet inf. De homicidio.

16 In se, an in liberis quis metuat, non interesse habetur in d. l. 8. in fine D. h. tit. quod pro affectu in liberos magis terreantur parentes. Quod & de uxore dicendum, cum habeatur una persona cum viro: item de parentibus, Innoc. ad c. Cum locum n. 1. inf. de sponsalib. uti & de fratribus, ac consanguineis, aliisque, quorum personis rationabiliter quis timet, ne offendantur, per c. scient. 12. De elect. in 6. Quo modo Felinus, in c. Ecclesiam S. Maria n. 99. de Constitut. dicit resignationem factam ob metum consanguineis resignantis illatam, esse illi restituendam.

17 Nullus metus, etiam gravissimus, à peccato excusabit, c. Sacris, h. tit.

Hinc quaeritur, An communicans cum excommunicato excusetur propter iustum me-

tum? R. Non videri, eò quòd subest peccatum ad quod nullo metu quis induci debet. Nisi forte metus tollat actus communicandi malitiam, veluti si de vita agatur, nisi communitet. Neque enim pura Ecclesiastica lex per se obligat cum mortis periculo, secundum omnes: per accidens tamen posset obligare, ratione concurrentis juris naturalis aut divini, obligantis cum vitæ discrimine. Quo modo si communicatio pareret scandalum, aut in contemptum clavium pareretur, aut in ipso crimine, aut in divinis, minime excusabit eum, qui causa metus incussi, etiam gravissimi, obsequitur. Ratio non est in præcepto humano de non communicando, sed in vi præcepti divini tunc currentis, quod mandat vitari scandala, tueri religionis æstimationem, reprimere contemptum clavium; ut actui illi subfit intrinseca malitia. Et hoc in casu accipiendus Pont. in d. c. 5. h. t. non etiam generaliter, licet generaliter loquatur. Covarr. ad c. Alma p. 1. §. 2. n. 9. & seq. Adde Tiraq. De pœnis caus. 36. & Suarez de Censuris disp. 4. sect. 3. n. 12.

Metum reverentialem uxoris erga maritum, liberorum erga patrem, non censeri iustum, colligi potest ex dictis, & patet ex l. Si patre D. de ritu nupt. nisi alia accedat violentiæ incussio, l. 1. §. qui oneranda, D. Quorum ver. actio non est. Covarr. De matrim. p. 2. c. 3. §. 6. Vide dicta D. h. t. n. 21.

Finaliter notandum est, esse quædam, quæ posito etiam iustissimo metu, non admittunt tamen ullam restitutionem, ut Baptismus & Ordo: nam cum metus non tollat voluntatem, non impedit etiam characteris impressionem, c. 3. inf. de Baptismo.

Ubi quaeri posset, An ordinatus per iustum metum teneatur ad continentiam? R. Hoc posse videri; Primò, qui characterem recipiat, cui adnexa est castitas, quæ tamquam accessorium sequitur Ordinem, tamquam principale. Secundò, quia baptizatus licet coacte, teneatur tamen legibus Ecclesiæ, can. de Indais dist. 41. ex vi characteris impressi, quem comitantur Ecclesiasticæ leges, uti & comitatur castitas Ordinis characterem, Dicendum tamen, non teneri tal. m ad continentiam. Ratio est, quod Ordo sacer non obliget ex natura rei ad castitatem, sed ratione voti, ex

Ecclesie constitutione adjuncti. Votum autem hoc, siue expressum siue tacitum, irritum facit iustus metus, *c. 1. h. t.* Nihil facit, quod Ordini sit adjunctum continentiae votum, quia hoc non iure divino, sed humano, ut dicitur inf. *ad tit. de Clericis conjug.* Ut per metum, qui humana rescindit, impediatur ejus obligatio.

Nihil obstat prius argumentum, cum tantum procedat, quando est eadem ratio principalis & accessorii: quae hic non est eadem, cum ad characteris impressionem sufficiat quaecunque voluntas, ad votum autem continentiae libera desideretur, *d. c. 1.* Nihil etiam obstat secundum; quia baptismus continet professionem religionis, ad quam nascitur obligatio ex mera natura Sacramenti, posita quaecunque voluntate, ut eam metus irritare nequeat tamquam juri divino adnexam. In voto autem aliud est, quod ex institutione Ecclesiae adest, quae requirit libertatem omnimodam. Ita *Glof. d. c. 3. v. Conditionaliter Nav. Conf. 3 n. 8. & conf. 4. n. 8. & seq. h. t.* ubi illam tradit esse communem opinionem. Quo modo talis poterit ad nuptias transire, non requisita ulla dispensatione Pontificia: nisi tamen, cessante metu, approbaverit susceptum Ordinem, siue verbo siue facto, etiam semel eo usus citra coactionem, quia actum ratificando facit eum voluntarium, cogiturque continere, quatenus non subest error. *Navarr. d. Conf. 4. n. 8. & 9.*

TITULUS XLI.

De Restitutionibus in integrum.

SUMMARIUM.

1. Restitutio in integrum quid, & ex qua causa fiat.
2. Ecclesia, exemplo minorum, restituitur.
3. Restitutio contra quem petatur.
4. An detur minori laico in renuntiatione beneficii?
5. An si beneficium alteri sit collatum?
6. Restitutio coram quo iudice petenda.
7. Quo modo & intra quod tempus.
8. Non nisi semel super eadem repeti potest.
9. Effectus imperatae restitutionis.

Restitutio est causa redintegratio: estque extraordinarium remedium, quo laesus in

jus pristinum restituitur ex justa causa, quam dat metus, dolus aduersarij, absentia, alia vel simili; modo causa probetur: quamvis si non plene probetur, concedatur nihilominus in causa favorabili, *c. 4. h. t.* uti est matrimonium. Ponit & justam causam aetas minor, quatenus per eam caustata laesio, ut traditur *Cod. De in integr. restitut. minor. & D. De minorib.* Minorum jure gaudet Ecclesia, si vendendo, locando laesa fuerit: restituitur enim, salvo tamen pretio emptori aut conductori, & sumptibus, si quos fecit, *c. 1. hoc tit.* Item si confitendo fuerit laesa, *c. 2. eod. in. 6.* aut omitendo probationem necessariam, *c. 3. h. t.* Non obstante termino juris exclusivo. Procedit ea restitutio etiam contra sententiam Papae, *c. 1. h. tit. arg. l. Minor. 18. §. 5. D. De Minorib. & c.* Non obstante facto Praelati, quo Ecclesia laesa fuit, nec negligentia procuratoris, qui jura Ecclesiae non produxit, *c. 2. h. t.*

Petit contra quemcumque, à quo laesio contigit, adeo ut Ecclesia contra Ecclesiam eam petat, *d. c. 3. h. t. & l. Si minor. 24. De minorib.* Non obstante, quod privilegiatus non utatur suo privilegio contra privilegium, & possessori habeatur prior: hoc enim verum est, quando utrimque est par causa; hic autem est impar, cum alter de damno vitando agat, alter lucrum capret.

Quaeritur autem, An detur restitutio in integrum minori laico in renuntiatione beneficii R. Ita recte dici, & velle Covar. *lib. 1. Var. Resol. cap. 5. nu. 3.* mixtum tam multorum auctoritate, quam ratione; quia minores laicos jura passim volunt restitui, nusquam excepta laesione, quae circa beneficium contingit. Cui non obstat, quod in beneficiis habeatur major, ut constituere possit procuratorem, *c. fin. De iudic. in 6.* minor autem quia minor, non etiam quia major, restituitur: nam non ideo minor esse, ejusque beneficii uti desinit, cum concessio unius beneficii non debeat causare detrimentum: quoad aliud, quod hic foret. Vid. *Gomel. ad Reg. De triennali post. qu. 15.*

Quaestio major est, An restitutio procedat, si beneficium alteri sit collatum? R. Possidet non procedere per l. *Quod si minor. 24. §. Scavola De minorib.* ubi non succurritur minori,